

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1921 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en lagstiftning om rätt för staten att för nödvändiga statsändamål taga tvångslån av kapitalet.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow, Carl E. Svensson, Hult, Tjällgren, Boberg, Sigfrid Hansson, Lundberg*, Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck, Hagman, Nilsson i Vibberbo, Hage, Carlsson i Solberga, Johanson i Stockholm och Falk.

*Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 157, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Hage, Lövgren* i Nyborg, *Vennerström, Johansson*, i Sollefteå och *Dahlén* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en lagstiftning skulle kunna åstadkommas om rätt för staten att taga tvångslån av kapitalet för nödvändiga statsändamål, samt att Kungl. Maj:t måtte fortast för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande skälen för berörda hemställan hava motionärerna hänvisat till motiveringen i en samtidigt väckt motion nr 154 i andra kammaren av samma motionärer om anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m. I nämnda motion har anförts bland annat följande: »I denna fråga — frågan om huru man skall kunna åstadkomma, att staten erhåller tillräckliga till-

gångar lånevägen för sina behov — har av oss beaktats, att man i Norge synes vara i färd med att lösa denna fråga genom en åtgärd, tvångslån av kapitalet, som även har diskuterats vid ett föregående tillfälle här i landet. I Norge föreligger utarbetat ett förslag till lag angående dylika tvångslån, och bifoga vi vid en av de motioner, som vi i dag väcka, nämnda förslag. Då man gått denna väg i Norge, torde det kunna ifrågasättas, om frågan ej bör upptagas till undersökning även i vårt land. Det torde kunna finnas odisponerat personligt kapital, som lämpligen kunde göras till föremål för en sådan lagstiftning för att förhindra, att staten kan komma att stå utan medel för verkliga nödvändiga ändamål. Det torde kunna antagas, att förhållandena i Sverige ej i högre grad motivera ett avstående från en sådan lagstiftning, som i Norge anses tillräddig. En möjlighet skulle ju kunna vara att på denna väg garantera staten en räntesats, som vore rimlig. Möjligheten att i fortsättningen erhålla lån genom försäljandet av statsobligationer torde ej vara så stora. De småfolkslager, som i viss utsträckning köpt premieobligationer, torde knappast under nuvarande situation vara i högre grad benägna att inköpa dylika.

Det norska förslaget förutsätter, att tvångslånet skall under några kommande år återbetalas, och att man skall uppdelas summan så, att den under loppet av några år uttaxeras genom *direkt* beskattning. Vi ha den uppfattningen, att så bör ske med avseende på de utgifter, som nu ifrågasättas, vare sig de tagas ut som tvångslån eller på annat sätt. Om man uppdelar dessa summor på några år, torde det bliva nödvändigt att höja skatteprocenten i den direkta statsbeskattningen (inkomst- och förmögenhetsbeskattningen) med endast några procenttal, såvida det ej skulle bli möjligt att under kommande år uttaga dessa summor genom en ny statsskatteform med skarp progression upp mot de större inkomsterna och förmögenheterna än vad den nu gällande inkomst- och förmögenhetsbeskattningen innebär — en utväg, som vid ett kommande år kan prövas. Slutligen kan det även ifrågasättas, att medlen kunna uttagas under kommande år genom en statlig objektskatt av det slag, som av undertecknad, Hage, i en i dag väckt motion föreslagits.

Innebörden i vad här senast anförts är alltså, att man skall taga de medel, som behövas för ovannämnda ändamål ur befintliga tillgångar eller fonder eller upplånas samt, i den mån en lagstiftning efter en hastig utredning hinner bliva färdig om tvångslån, upptaga dem därigenom för att betala skulderna till statsfonderna samt slutligen uppdelas beloppen att uttaxeras på t. ex. tre års direkt beskattning, det vill säga uttaxera dem för återbetalning, i den mån anslagna medlen ej äro av sådan art, att de böra tagas av lånemedel.»

Det av motionärerna åberopade norska lagförslaget har, enligt vad utskottet inhämtat, ännu icke behandlats av vare sig odelstinget eller lagtinget. Starka betänkligheter hava nämligen rests mot förslaget, och regeringen har därför beslutit försöka genom frivilliga lån, dels inom och dels utom landet, anskaffa de medel, som erfordras för betalande av den s. k. krisskulden, vilken skulds gäldande varit anledningen till uppkomsten av förslaget om tvångslån. Underhandlingarna om dessa frivilliga låns placering lära också snart vara slutförda. Under sådana förhållanden anses frågan om tvångslån hava förfallit.

Vidkommande motionärernas yrkande anser utskottet frågan om lagstiftning angående statens rätt att upptaga tvångslån icke lämpligen böra komma under omprövning, så länge behov av dylik åtgärd icke visat sig vara för handen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 juni 1921.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservation

av herr *Hage*, som ansett, att utskottets utlåtande bort formuleras på följande sätt:

•Det av motionärerna åberopade — — — frågan om tvångslån hava förfallit.

Utskottet vill i övrigt med anledning av motionärernas yrkande erinra därom, att en utredning angående en viss del av detta spörsmål, nämligen rörande en ifrågasatt skyldighet för försäkringsbolag, bankbolag m. m. att placera en viss del av sina tillgångar i svenska statsobligationer, igångsatts under en föregående finansministers tid. Nämnda förslags innebörd var, att det skulle i vissa lagbestämmelser angående bankrörelse införas föreskrift om, att bankaktiebolag skulle vara skyldigt att i obligationer som

utfärdats av svenska staten redovisa tillgångar, svarande mot minst en tiondel av sammanlagda beloppet av grundfonden, efter avdrag av vad därå är oguldet, samt reservfonden och övriga fonder enligt senaste balansräkning; dock att Konungen skulle äga, i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde, meddela eftergift härifrån för tiden intill utgången av två år från det bolaget öppnat sin rörelse. Enahanda föreskrift skulle gälla beträffande solidariskt bankbolag.

Beträffande sparbank skulle införas bestämmelse att av sparbanks tillgångar skulle ett belopp, motsvarande minst en tiondel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut, redovisas i obligationer som utfärdats av svenska staten; dock att Konungen skulle äga, i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde, meddela eftergift härifrån för tiden intill utgången av två år från det sparbanken öppnat sin rörelse.

I fråga om försäkringsaktiebolag innebar nämnda förslag, att bolaget skulle vara skyldigt att i obligationer, utfärdade av svenska staten, redovisa belopp som motsvarade minst tre tjugondelar av sammanlagda beloppet av aktiekapitalet, efter avdrag av vad därå är oguldet, och av vissa fonder enligt senaste balansräkning, med undantag av den aktieägarnas tillskottsplikt motsvarande fonden till den del denna ej överstiger det belopp, vartill aktieägarnas tillskottsförbindelser i balansräkningen upptagits; dock att Konungen skulle kunna meddela eftergift härifrån i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde.

För ömsesidigt försäkringsbolag skulle föreskrivas skyldighet att i obligationer, utfärdade av svenska staten, redovisa belopp som motsvarade minst tre tjugonedelar av sammanlagda beloppet av garantikapitalet, efter avdrag av vad därå är oguldet, och av vissa fonder enligt senaste balansräkning, med undantag av den mot garanternas ogulda förbindelser svarande fonden till den del denna ej överstiger det belopp, vartill samma förbindelser i balansräkningen upptagits; dock att Konungen skulle kunna meddela eftergift härifrån i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde.

Utskottet anser, att starka skäl tala för, att denna utredning bör fullföljas, icke minst med hänsyn därtill att det vid tiden för utredningens verkställande ställdes i utsikt, att en lagstiftning, lagd efter ovannämnda linjer, skulle vid nämnda tidpunkt ha medfört ett tillskott till statskassan på omkring 100 miljoner. Men utskottet anser även, att det bör tagas under övervägande, om denna utredning ej bör utvidgas till att även omfatta hela det i motionen berörda spörsmålet. För denna ståndpunkt kan

bl. a. anföras det förhållandet, att man, som förut omnämnts, bl. a. i Norge ansett sig böra utreda frågan och att man där utarbetat ett lagförslag i densamma, ett förslag, som — även om det ej nu göres till gällande lag — likväl finnes tillgängligt, då behov av sådana åtgärder till äventyrs kunna inställa sig.

Utöver detta kan anföras, att man, enligt vad i pressen meddelats, även i ett annat land, nämligen Holland, — kanske även i flera andra stater — tillgripit tvångsförfarandet inom detta lagstiftningsområde på så sätt, att man förbundet upptagandet av vissa större statslån med tvångsförfarande, i det att man stipulerat, att, om ej en viss summa frivilligt vore tecknad inom en viss tid, skulle tvångslån, löpande med en viss lägre ränta, utskrivras på större kapital, en åtgärd som säkerligen haft en viss inverkan i riktning mot nedpressning av statens räntekostnader för upptagna lån.

Då utskottet anser, att dessa spörsmål förtjäna tagas under omprövning i vårt land lika väl som i andra stater och då det skulle vara en fördel att ha en lagstiftning eller åtminstone huvudriktlinjerna för en dylik lagstiftning liggande färdiga i en eventuellt inträffande svår ekonomisk situation för staten, hemställer alltså utskottet,

att riksdagen måtte med anledning av motion nr 157 i andra kammaren i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en lagstiftning må kunna åstadkommas om rätt för staten att taga tvångslån av kapitalet för nödvändiga statsändamål samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.»
